

KIUSAAMISEN ENNALTAEHKÄISYN JA PUUTTUMISEN SUUNNITELMA

Kiusaaminen on yleistynyt yhä pienempien lasten keskuudessa ja siihen puuttuminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa on erittäin tärkeää. Jokainen varhaiskasvatuksen henkilöstöön kuuluva on velvollinen työssään puuttumaan lasten kiusaamistilanteisiin ja toimimaan suunnitelman mukaisesti.

Lapsella on oikeus suojaan fyysistä ja psyykkistä väkivaltaa vastaan. Kaikilla lapsilla on samat oikeudet ja he ovat samanarvoisia, eikä ketään saa syrjiä. (YK:n lasten oikeuksien yleissopimus artikla 2, 19).

Varhaiskasvatusyksikössä lapsella on turvallinen kasvuympäristö ja mahdollisuus ystävyyssuhteisiin. Kasvattajat luovat lasten kanssa yksinkertaiset säännöt, joita he kertaavat yhdessä säännöllisesti. Kiusaamisen ehkäiseminen on syytä aloittaa jo varhaiskasvatuksessa ja kiusaamiseen puuttumisen ja sen ehkäisyn toimintasuunnitelma otetaan osaksi varhaiskasvatuksen suunnitelmaa.

MITÄ KIUSAAMINEN ON?

Kiusaaminen on toistuvaa, tietoista ja tahallista. Se on ryhmäilmiö, missä ilmenee useita rooleja: kiusaaja, kiusattu, apuri, kannustaja, puolustaja sekä hiljainen hyväksyjä. Kiusaaminen voi olla joko suoraa tai epäsuoraa, fyysistä, sanallista tai psyykkistä ja siihen liittyy aina vallankäyttö.

PÄIVÄKODISSA ESIINTYVÄT KIUSAAMISEN MUODOT JA TAVAT

(Kirves & Stoor-Grenner, 2010)

FYYSINEN

Lyöminen
Potkiminen
Kamppaaminen
Esteenä oleminen
Vaatteiden repiminen
Nipistely
Kivien ja hiekan heittäminen
Leikkien sotkeminen

PSYKKINEN

Uhkailu
Manipulointi
Kiristäminen
Ilveily, ilmeily
Poissulkeminen
Leikin sääntöjen muuttaminen
Selän takana puhuminen
Puhumatta jättäminen

SANALLINEN

Haukkuminen
Nimittely
Hännäminen
Lällättäminen
Vaatteiden, hiusten ym.
kommentointi

KEINOJA KIUSAAMISEN HUOMAAMISEKSI JA TUNNISTAMISEKSI:

(Kirves & Stoor-Grenner, 2010)

1. Havainnoi lasten leikkejä sekä sisällä että ulkona.
2. Keskustele lasten kanssa kiusaamisesta ja ystävyydestä.
3. Keskustele ja kysele lapsilta kiusaamiseen liittyvistä asioista, kuten missä negatiivisia tekoja, ”tyhmää”, tapahtuu.
4. Rohkaise lapsia kertomaan, kiusaamisesta kertominen ei ole kantelua.
5. Tee yhteistyötä vanhempien kanssa, rohkaise heitä ottamaan yhteyttä.
6. Tee jäseneltyjä haastatteluja (ota valokuvia mukaan tueksi).
7. Käytä kuvia, jotka esittävät erilaisia kiusaamistilanteita.
8. Lue lasten kanssa erilaisia aihetta käsitteleviä kirjoja.
9. Tarkkaile tai tutki lähemmin lasten yhteistoimintaa ryhmässä ja dokumentoi havaintosi.

KIUSAAMISEN EHKÄISEMINEN

Kiusaamisen ehkäisy on kasvatusta tasa-arvoiseen yhteiskuntaan, jossa yksilöt kannattelevat ja kunnioittavat toinen toisiaan. Ennalta ehkäisyssä tärkeää on kasvattajan sensitiivisyys, oikeudenmukaisuus, sanat lapsen identiteetin muodostumisessa, lasten tasa-arvoinen kohtaaminen, mutta ennen kaikkea se on osa arjen pedagogiikkaa ja laadukasta varhaiskasvatusta.

KIUSAAMISEN EHKÄISEMISEN KEINOJA

(Kirves & Stoor-Grenner, 2010)

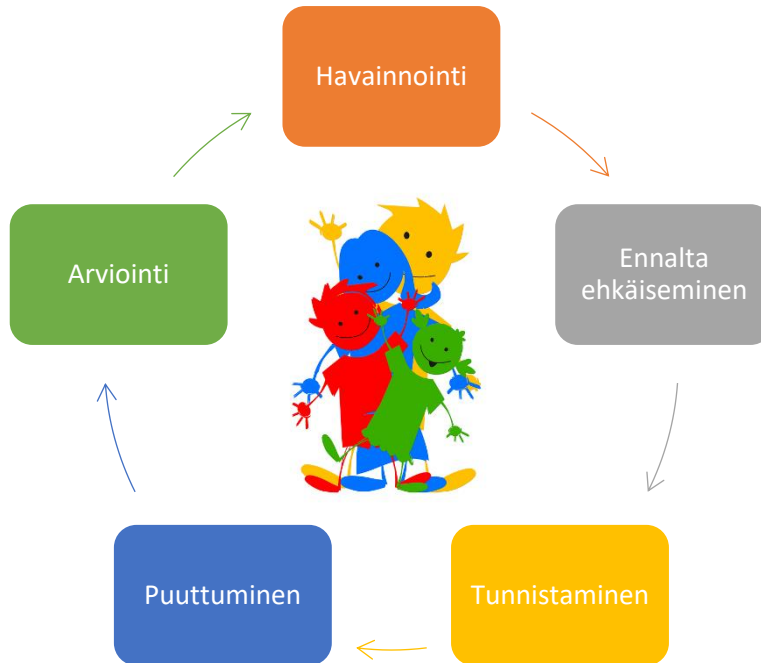
1. Turvallinen ilmapiiri
2. Sosiaaliset ja emotionaaliset taidot
  - 2.1 Torjutut lapset ja heidän tunnistaminen
  - 2.2 Aggressiivisesti käyttäytyvät lapset
  - 2.3 Syrjäänvetäytyvät ja ujut lapset
3. Leikin havainnointi, ohjaaminen ja osallistuminen
4. Tapa- ja moraalikasvatus
5. Lapsen itsetunnon vahvistaminen
6. Lasten osallisuus
7. Tasa-arvon edistäminen

KIUSAAMISEN TUNNISTAMINEN JA SIIHEN PUUTTUMINEN

KASVATTAJAN VELVOLLISUUDET

Varhaiskasvatuksessa kasvattaja toimii kiusaamista ennaltaehkäisevästi, tunnistaa kiusaaminen, puuttuu siihen yhdessä sovitulla tavoilla sekä arvioi ja havainnoi lasta. Kiusaamiseen puuttumisesta keskustellaan aina huoltajien kanssa. Kasvattaja toimii lapsen tulkkina, koska lapselta puuttuu usein sanat kertoa kokemastaan. Tärkeää on kuitenkin se, mitä lapsi itse kokee!

YHTEISTYÖ VANHEMPIEN KANSSA

Lasten vanhempien rooli on tärkeä kiusaamisen ehkäisemisessä. Kiusaaminen ja kiusatuksi tuleminen ovat varhaiskasvatuksen ja vanhempien yhteinen asia. Henkilökunnan tehtävänä on lisätä vanhempien tietoisuutta kiusaamisesta ilmiönä. Kiusaamisen ehkäisyssä kasvatuskumppanuus ja yhteiset arvot vanhempien ja varhaiskasvatuksen välillä ovat erityisen tärkeitä. Vanhempien osallistaminen teemaan esimerkiksi aihetta käsittelevien vanhempainiltojen kautta ja tietoisuuden lisääminen aiheesta on tärkeää, jotta kiusaamiseen puuttuminen tuo toivotun tuloksen ja kiusaaminen loppuu. Vanhempien tuki varhaiskasvatuksen henkilöstölle on ensiarvoisen tärkeää.

YKSIKÖN SUUNNITELMA

Kiusaamisen ehkäisyyn ja siihen puuttumiseen ei ole olemassa valmista mallia. Varhaiskasvatussyksikkö kirjaa suunnitelmaansa ne konkreettiset toimenpiteet, jotka ovat tehokkaita juuri siinä yksikössä siellä olevien kasvattajien ja lasten kanssa.

KIUSAAAMISEN EHKÄISYN JA PUUTTUMISEN SUUNNITELMAN TAVOITTEENA ON

- nostaa tietoisuutta kiusaamisilmiöstä
- vaikuttaa kiusaamiseen liittyviin asenteisiin
- sitouttaa ja motivoida henkilökuntaa työhön paremmin
- selkeyttää työyhteisöä
- selkeyttää miten toimitaan ja perustellaan toimintansa
- tehdä työstä johdonmukaista ja tuloksellisempaa
- arvioida työtä
- jäntevöittää vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä

VARHAISKASVATUSYKSIKÖN KIUSAAAMISEN EHKÄISYN JA PUUTTUMISEN SUUNNITELMASSA

1. Päiväkodin henkilöstön yhteinen näkemys kiusaamisesta ja yhteinen tavoite kiusaamisen ehkäisemiseksi
2. Kiusaamisen ehkäisyn keinot
3. Kiusaamisen puuttumisen keinot
4. Suunnitelman arviointi
5. Ryhmäkohtainen suunnitelma (tehdään mikäli ryhmän henkilökunta kokee, että tarvitaan talokohtaista suunnitelmaa tarkempi toimintasuunnitelma)
6. Suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen (henkilökunta, vanhemmat, yhteistyötahot)

YKSIKÖN SUUNNITELMAN MALLI

Varhaiskasvatussyksikön kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmassa pitää näkyä seuraavat asiat:

- mitä laki ja valtakunnallinen varhaiskasvatuksen suunnitelma sanovat lapsen oikeudesta turvalliseen päivähoidon
- päiväkodin arvot ja näkemys siitä, mitä kiusaaminen on
- kiusaamisen huomaaminen ja tunnistaminen
- kiusaamiseen puuttumisen keinot ja seuranta
- kiusaamisen ehkäisyn keinot
- yhteistyö vanhempien kanssa
- dokumentointi ja suunnitelman arviointi
- suunnitelman päivittäminen ja siitä tiedottaminen

ARVIOINTI

Kiusaamisen ehkäisemisen ja puuttumisen kuntakohtainen suunnitelma liitetään Rantasalmen kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaan ja tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan. Suunnitelma käydään läpi vuosittain ja suunnitellut toimenpiteet suunnitelman käytöstä kirjataan vuosisuunnitelmaan.

Suunnitelman käyttöä ja toimivuutta sekä sen käytöstä saatuja tuloksia arvioidaan vuosisuunnitelman arviointiosassa.

KIRJALLISUUTTA:

Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa, Kirves, L. & Stoor-Grenner, M. 2010, Kiusaamisen ehkäisy ja puuttumisen suunnitelman laatiminen, Helsinki: MLL & Folkhälsan.
Kiusaavatko pienetkin lapset? Kirves, L. & Stoor-Grenner, M. 2010, Helsinki: MLL & Folkhälsan.
Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy, Kirves, L. 2013. PS-kustannus.
Kiukkukirja - Aggressiokasvattajan käsikirja vauvasta kouluikään, Cacciatore, R. 2008. Helsinki: Väestöliitto.
Aggression portaat, Cacciatore, R. 2008. . Helsinki: Opetushallitus.
Taaperosta taitavaksi toimijaksi: Itsesäätelytaitojen kehitys ja tukeminen. Aro, T & Laakso, M-L, Niilo Mäki Instituutti. 2011. Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti.
Hoivaa ja leiki – Vauvan ja vanhemman vuorovaikutus. Salo, S & Tuomi, K. 2008, Psykologien kustannus OY.

LISÄÄ MATERIAALIA VERKOSSA :

Aggression portaat
Askelettain, PS-kustannus
Muksuoppi
Turvataitoja lapsille, THL, 2009
Tunneideat, www.papunet.net
TULIKO TUNNE? Välineitä tunnetaitojen harjoitteluun, Mikael koulu
VASTUUNPORTAAT

KIUSAAMISEN, VÄKIVALLAN JA HÄIRINNÄN EHKÄISY JA PUUTTUMISSUUNNITELMA

Yksikkö: _____ Vuosi: _____

Laadittu: _____ Arviointi: _____

Tiimi: _____

Työyhteisö: _____

Kirjaaja: _____

1. Mitä kiusaaminen, väkivalta ja häirintä ovat?
2. Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ennalta ehkäiseminen Yksilötasolla: Ryhmätasolla: Yhteisötasolla:
3. Toimintaohje kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän tilanteisiin ja niihin puuttumiseen? (Yksilötasolla, ryhmätasolla, yhteisötasolla)
4. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö (osallisuus) Ennaltaehkäisyssä: Jälkikäsitellyssä:
5. Toimintaohje yhteistyöhön viranomaisten kanssa
6. Suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, lapsille ja huoltajille